

Литература

1. Берман И.М. Грамматика английского языка. /И.М. Берман. - М. : Высшая школа, 1999.
2. Выготский Л.С. Мышление и речь. /Л.С. Выготский. - М. : Лабиринт, 1999.
3. Лурия А.Р. Основные проблемы нейролингвистики. /А.Р. Лурия – М. : Изд-во Московского университета, 1975.
4. Harmer J. The Practice of English Fanguage Teaching / Third Fdition - Longman. Pearson Educational Limited, 2001.

METHODOLOGICAL APPROACHES TO TEACHING GRAMMAR OF THE FOREIGN LANGUAGE

Panchenko M. O., Karavaieva T. L., Koliada V. P.

Abstract. Traditionally it is an accepted practice to differentiate between scientific, or linguistic, grammar and pedagogic, or school grammar. “Whilst the former may attempt to describe everything there is, the latter is designed to be of help to teachers and students of the language who need, as far, as possible, clear-digestible summaries” [4, 283].

Besides this, active and passive commands of the language are distinguished and can be used to differentiate between two types of pedagogic grammar which principles are described in the article: the active pedagogic grammar and passive pedagogic grammar. The active grammar is used for teaching students what they are to do when they have to word their ideas in a certain socially coloured situation. There can be active grammar of oral speech and active grammar of written speech. The passive grammar is used to teach students ways of identifying grammatical structures by their grammatical signals (endings, suffixes, etc.) in order to understand the meaning of a speech utterance either orally or in written.

In our research both synthetic operations actualized in speech-generating mechanisms of a human while productive speech activity and analytic operations actualized while receptive speech activity are described and shown in a special table. It graphically and clearly demonstrates the difference between the two psycholinguistic processes in question to students.

Besides, the main principles of making grammatical rules of active grammar and those of making rules of passive grammar are given.

ОСОБЛИВОСТІ САМОСТАВЛЕННЯ ОСІБ, СХИЛЬНИХ ДО ПЕРЕЖИВАННЯ ЗАЗДРОСТІ

УДК 159.9

Лисовенко А. Ф.

У статті розглядаються результати теоретико-емпіричного дослідження самоствавлення осіб, схильних до переживання заздрості.

Ключові слова: заздрість, схильність до переживання заздрості, «заздрість-неприятнь», «заздрість-зневіра», самоствавлення.

ОСОБЕННОСТИ САМООТНОШЕНИЯ ЛИЧНОСТЕЙ, СКЛОННЫХ К ПЕРЕЖИВАНИЮ ЗАВИСТИ

Лисовенко А. Ф.

В статье рассматриваются результаты теоретико-эмпирического исследования специфики самоотношения завистливых личностей.

Ключевые слова: зависть, склонность к переживанию зависти, «зависть — неприязнь», «зависть — уныние», самоотношение.

SELF-ATTITUDE PECULIARITIES OF PERSONS INCLINED TO EXPERIENCE ENVY

A.F. Lisovenko

The article deals with the results of the theoretical and empirical research of envious persons' self-attitude specificity.

Keywords: envy, «envy-enmity», «envy-despondency», self-attitude.

Постановка проблеми. Кожен із проявів людини як суб'єкта соціуму, кожне її ставлення до оточуючого світу супроводжується включенням у ці процеси особливостей її ставлення до самої себе. Ці особливості впливають на психічне здоров'я, визначають успішність взаємодії з іншими людьми. Одним з малодосліджених контингентів щодо самовідношення є заздрісні особи.

Отже, мета дослідження — виявити особливості самоствавлення осіб, схильних до переживання заздрості.

Проблематика заздрості належить до числа тих, що відносно недавно увійшли в предметне поле психологічної науки. У психологічному дискурсі заздрість — це узагальнене поняття, що використовується для опису, як правило, негативних станів психіки, особистісних якостей, поведінки, вчинків, ставлення до інших людей. Залежно від позиції дослідників заздрість інтерпретується на рівні переживань (К.К. Муздибаєв, О.П. Саннікова, О.Р. Бондаренко), емоцій (Л.О. Карпенко, О.В. Петровський), почуттів (Г.М. Бреслав, В. Лейбін), мотивації поведінки (М.Г. Ярошевський, С.Ю. Головін), як наслідок фрустрації (Е. Фромм, І.Б. Котова, Л.С. Архангельська), тривоги (К. Хорні, А. Ребер), прояв нездорового перфекціонізму (О.Т. Соколова) і нарцисизму (М. Кляйн, Х. Сегал), комплексу неповноцінності (А. Адлер, У. Лукан) тощо. Таке різноманіття підходів, з одного боку ускладнює аналіз заздрості як повноправної складової нашої емоційної системи, як можливої властивості особистості та всієї психіки, а з іншого боку, є показником складності та багатогранності цього феномена.

На думку багатьох дослідників, концентрація уваги на своїх недоліках або невдачі з одного боку, і пильний інтерес до переваг або успіхів оточуючих, з іншого — веде до виникнення різних форм заздрості [2, 4, 5]. Отже, можна вважати, що схильним до переживання заздрості є той, хто часто або постійно, свідомо чи несвідомо заздрить іншим.

Т.В. Бескова визначає заздрість як ставлення до іншої людини, зумовлене суб'єктивною оцінкою її переваги в значущих сферах, яке супроводжується комплексом негативних емоцій, зниженням самооцінки і бажанням нівелювати цю перевагу. При цьому, виокремлюють два типи заздрісної реакції на переваги іншого: заздрість-неприязнь, при переживанні якої домінують почуття озлобленості, гніву, роздратування, ненависті, спрямовані на того, хто домігся більшого; заздрість-зневіра, що супроводжується почуттями образи, досади, смутку, відчаю, відчуттям «незаслуженої непереборної обділеності» [4, с.46].

На думку Макдаугола, заздрість є подвійним поєднанням негативного самовідчуття і гніву, яке проявляється в «недоброму спогляданні більш щасливих людей» [4, с.12]. Л.С. Архангельська стверджує, що для суб'єкта заздрості є характерною «патогенна система відношень», яка відрізняється амбівалент-

ністю: вороже-захопленим ставленням до іншого; неприйняттям, а іноді - ненавистю до себе; самоприниженням — почуттям власної переваги; очікуванням агресії з боку інших та водночас очікуванням підтвердження рівня домагань суб'єкта заздрості [2].

На думку О.Р. Бондаренко та У. Лукана, переживання заздрості - це екстеріоризація внутрішньої порожнечі, пережитих дефіцитів і прогалин у ранньому розвитку «Я», тобто недостатності позитивних інкорпорацій та не повністю розвиненої через це емоційної системи. Ці дослідники також зазначають, що заздрість пов'язана з проблемами самооцінки і самовідношення та відіграє ту чи іншу роль у будь-якому порушенні особистості. У першу чергу це стосується нарцисичних розладів особистості, депресивних станів, параноїдальних страхів і агресивних, руйнівних фантазій, у поєднанні з проблемами психосоматичного характеру [5].

На основі вищесказаного, планується емпірично перевірити припущення про те, що схильність до переживання заздрості може бути пов'язана із особливостями самоствавлення особистості.

Пізнання людиною самої себе, на думку Б.Г. Ананьєва, С.Л. Рубінштейна здійснюється через різні форми співвіднесення себе з іншими (перш все, з близькими людьми). Знання про себе не можуть сприйматися людиною байдуже, а значить, пробуджують у ній різні оцінки та певні емоції. У результаті такого порівняння формується образ «Я» [1]. В основі виникнення почуття заздрості на думку багатьох дослідників (К.К. Муздибаєв, О.С. Самойленко тощо), теж лежить соціальне порівняння, переважно визначаюче Я-концепцію особистості та її самоповагу.

Дослідники Р. Бернс, І.С. Кон відзначають, що думки індивіда про самого себе в більшості випадків уявляються йому цілком переконливими і об'єктивними, незалежно від того, чи відповідають вони дійсності. Суб'єктивний образ свого «Я» складається під впливом оцінного ставлення інших людей при співвіднесенні мотивів, цілей, результатів своїх вчинків та дій з канонами і нормами поведінки, прийнятими в суспільстві [3].

Р. Бернс визначає самоствавлення як інтегральну самооцінку, що складає настанови щодо себе, має стійкий характер і характеризується різною інтенсивністю в залежності від контексту і когнітивного змісту образу «Я» [3]. При цьому зазначається, що головну роль у розвитку ставлення до самого себе має ступінь відповідності образів реального та ідеального «Я». Позитивне самоствавлення - це передумова цілісності і гармонійності особистості, а також її самоактуалізації. Адекватне чи неадекватне ставлення до себе приводить або до гармонійності духу, забезпечуючи розумну впевненість у собі, або до постійного конфлікту, що інколи доводить людину до невротичного стану [8].

Узагальнюючи експериментальні дані, Р. Бернс виділив прояви негативного ставлення до себе: часті самокритичні висловлювання, негативні очікування в ситуації суперництва, критичне ставлення до успіхів інших, небажання визнати свою помилку чи провину, схильність підкреслювати недоліки у інших, звертати увагу на чужі помилки.

У емпіричному дослідженні В.В. Століна була встановлена тривимірна структура ставлення до себе, яка формується на осях: «симпатія-антипатія», «повага-неповага», «близькість-віддаленість» [8]. С.Р. Пантелєєв структуру узагальненого самоствавлення представив такими вимірами як «аутосимпатія», «самоповага», «самоінтерес» і «очікуване позитивне ставлення іншого» [6].

Організація та методики дослідження. Для діагностики самоствалення у даному експериментальному дослідженні був застосований «Тест-опитувальник самоствалення» (ТОС) В.В. Століна, С.Р. Пантелєєва [6]. Опитувальник вклучає наступні шкали: S - інтегральне почуття «за» або «проти» власного «Я», I – самоповага, II-аутосимпатія, III - очікуване відношення від інших, IV - самоінтерес. Опитувальник містить також сім шкал, спрямованих на вимірювання вираженості установки на ті або інші внутрішні дії на адресу «Я» досліджуваного: s1 - самовпевненість, s2 - відношення інших, s3 - самоприйняття, s4 - самокерівництво, самопослідовність, s5 - самозвинувачення, s6 - самоцікавість, s7 - саморозуміння.

Для діагностики схильності до переживання заздрості була використана «Методика дослідження заздрісності особистості» (МІЗЛ) Т.В. Бєскової [4, с.42-47], що складається з двох шкал: «заздрісності-неприятні» і «заздрісності-зневіри», головне призначення яких – виявлення домінуючих станів та емоцій суб'єкта заздрості. Дослідження проводилося на базі Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. В ньому брали участь слухачі денної та заочної форм навчання ВПК «Психологія» віком від 25 до 45 років у кількості 54 особи. Обробка отриманих даних здійснювалася за допомогою кількісного (методу кореляції Спірмена) та якісного аналізу (методу «асів» і «профільів») [7].

Результати та їх обговорення. На початку дослідження був проведений кореляційний аналіз за методом Спірмена. У табл. 1 наведені значимі кореляційні зв'язки між показниками самоствалення та показниками заздрісності.

Таблиця 1

Значущі коефіцієнти кореляції між показниками самоствалення та показниками заздрісності

Параметри самоствалення	Показники заздрісності		
	ЗН max	ЗЗн max	ЗЗ max
Аутосимпатія - інтегральний показник	-248	-320*	-326*
Очікуване ставлення від інших		-262	-265
Самоінтерес - інтегральний показник		-235	-241
Самокерівництво	-267	-258	-279

Примітка: 1) нулі та коми опущені; 2) позначення * - значущість зв'язку на рівні $p \leq 0,05$; без позначення – тенденції до зв'язку; 3) умовні позначення показників заздрісності: ЗН max – домінування реакції «заздрісність-неприятні», ЗЗн max – домінування реакції «заздрісність-зневіра», ЗЗ max – максимальна загальна заздрісність.

Результат кількісного аналізу показав значимі від'ємні зв'язки між показниками «заздрісність-зневіра» і «аутосимпатія» (при $r = -0,320$, на рівні $p \leq 0,05$), а також між показниками «загальна заздрісність» і «аутосимпатія» (при $r = -0,326$, на рівні $p \leq 0,05$). Це може означати те, що загальна заздрісність і саме «заздрісність-зневіра» супроводжується зниженням аутосимпатії. Також це може

означати, що зі зменшенням рівня аутосимпатії зростає схильність до загальної заздрисності, а також до переживання саме «заздрості-зневіри». Із отриманих зв'язків витікає, що певний ступінь ворожості до власного «Я», неприйняття себе, бачення в собі переважно недоліків, неадекватна самооцінка та готовність до самозвинувачення у тому чи іншому ступені є супутниками заздрисності особистості, а особливо заздрисності по типу «заздрості-зневіри».

У результаті кореляційного аналізу були виявлені тенденції до від'ємних зв'язків заздрості з очікуваним відношенням від інших, самоінтересом та самокерівництвом. Це означає, що збільшення схильності до заздрості може супроводжуватись зниженням самоінтересу, зниженням очікування гарного ставлення до себе з боку оточуючих і зниженням самокерівництва (а значить зростання оцінної залежності та керованості).

Результати кількісного аналізу дозволяють перейти до якісного аналізу.

На рис. 1 зображені профілі показників самоствалення осіб з різною схильністю до переживання заздрості.

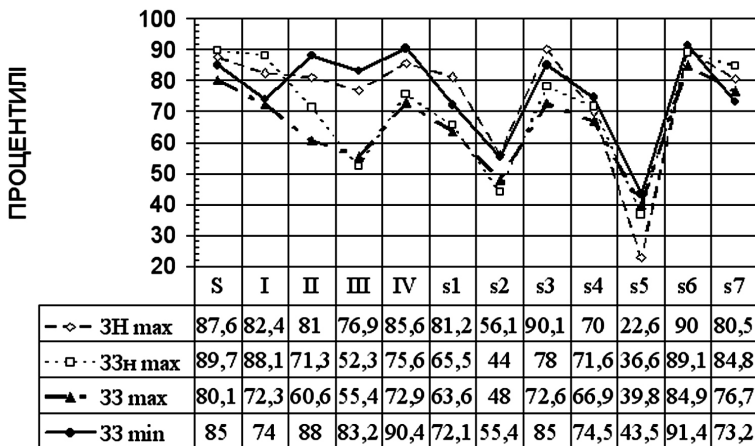

Рис. 1 Профілі показників самоствалення груп досліджуваних з різною схильністю до переживання заздрості.

Примітка: 1) Групи досліджуваних: 3Н max – домінування реакції «заздрість-неприязнь», 3Зн max – домінування реакції «заздрість-зневіра», 3З max – максимальна загальна заздрисність, 3З min – мінімальна загальна заздрисність; 2) Показники самоствалення: шк. S - інтегральне почуття «за» або «проти» власного «Я», Шк. I - самоповага, Шк. II – аутосимпатія, Шк. III - очікуване відношення від інших, Шк. IV – самоінтерес; s1 - самовпевненість, s2 - відношення інших, s3 - самоприйняття, s4 - самокерівництво, s5 - самозвинувачення, s6 - самоцікавість, s7 - саморозуміння.

На основі даних, отриманих із застосуванням методики Т.В. Бескової, з обраного контингенту за допомогою методу «асів» [7] було виділено 4 групи досліджуваних з певною комбінацією показників. В результаті отримано такі

групи досліджуваних: 1) група осіб з домінуванням реакції «заздрість-неприязнь», 2) група осіб з домінуванням реакції «заздрість-зневіра», 3) група досліджуваних з максимальною загальною заздрісністю, 4) група досліджуваних з мінімальною загальною заздрісністю. Попередньо отримані результати даного емпіричного дослідження були переведені у процентилях, що дало змогу виявити домінуючі тенденції кожного показника (від 75 до 100 процентиль) та їх комбінації. Також виділені групи з мінімальними значеннями показників (від 1 до 25 процентиль).

Значення кожного показника у профілі є середнім арифметичним значенням конкретного показника, отримане усіма представниками групи, що досліджується. На осі ОХ відкладено показники впевненості в собі, на осі ОУ – процентилях. Середня лінія ряду проходить через 50-й процентилях. Ступінь вираженості того чи того показника визначається за його відхиленням від середньої лінії ряду. Значення, що розташовані у просторі вище середньої лінії ряду (50-75 процентиль), характеризують тенденцію до позитивного полюсу аналізованого параметру або високу ступінь вираженості означених показників (вище 75-го процентиль). Значення показників нижче середньої лінії ряду (50-25 процентиль) свідчать про тенденцію до слабкої його вираженості або ж слабку вираженість показника (нижче 25-го процентиль).

Аналіз профілів свідчить про те, що за загальним фактором S (загальне самовідношення «за» або «проти» власного «Я») та за фактором I (самоповага) усі групи досліджуваних показали досить високий та майже однаковий результат. Це означає, що майже усі представники даної вибірки позитивно ставляться до себе, вірять у себе і в те, що зможуть подолати власні недоліки. А от за фактором II (аутосимпатія) виявлено різницю у значеннях між групами досліджуваних. Цей показник відображає рівень «самоприйняття» чи «самовинувачення». У представників груп із мінімальною загальною заздрісністю та з домінуванням реакції «заздрість-неприязнь» значення показника аутосимпатії вище, ніж у представників груп з максимальною загальною заздрісністю і з домінуванням реакції «заздрість-зневіра». Знижені значення за цим показником є індикатором зниження симпатії до власної особистості, що може супроводжуватися базисним негативним ставленням до себе, неприйняттям себе, внутрішньою конфліктністю, готовністю до самовинувачення, критикою своїх думок, дій, відчуттям дискомфорту, невпевненості, неадекватною самооцінкою та неприязні до своїх якостей і властивостей.

За показником III (очікуване відношення від інших) також виявлені цікаві результати. Ця шкала відображає очікування позитивного або негативного ставлення до себе оточуючих, а також віру у власну спроможність подібатись оточуючим. За цим показником, представники групи з мінімальною загальною заздрісністю та групи з домінуванням реакції «заздрість-неприязнь» очікують від оточуючих більш позитивного ставлення, ніж представники групи з максимальною загальною заздрісністю, а також групи з домінуванням реакції «заздрість-зневіра». Можливо, представники останніх груп готові до негативного ставлення до себе і невпевнені у власній спроможності подібатись оточуючим людям тому, що звикли до такого ставлення з боку свого ближнього оточення і в них сформувалося базисне неприйняття себе, певний ступінь ворожості до власного «Я».

Також візуально (див. рис. 1) розрізняються між собою значення показника IV (самоінтерес) у групах, що досліджуються. Цей показник відображає міру самоцінності, близькості до самого себе, зокрема інтерес до власних думок і почуттів, готовність пізнавати себе, впевненість у своїй цікавості для інших. Виявлено, що заздрісні особистості проявляють менший інтерес до власних думок і почуттів, ніж незаздрісні, а також вважають себе менш цікавими для оточуючих. Наслідком цього може виявитися неадекватна самооцінка, незнання себе, та, зокрема неусвідомлення і заперечення власної заздрості.

Далі, показники s1 (самовпевненість), s2 (ставлення інших), s3 (самоприйняття), s4 (самокерівництво), s5 (самозвинувачення), s6 (самоцікавість), s7 (саморозуміння) в цілому у представників даної вибірки близькі за значеннями, однак можна виокремити деякі особливості.

Представники групи з домінуванням реакції «заздрість-неприятність» характеризуються більшою самовпевненістю, більшою мірою аутосимпатії та самоприйняття та найменшим рівнем самозвинувачення серед представників виділених груп. Можна вважати, що представники цієї групи скоріше перекладають провину на інших, ніж на себе. Водночас, суб'єкти «заздрості-неприятності» Т.В. Бескова характеризує як такі, яким властиві агресивні почуття роздратування, озлобленості, гніву, іноді ворожості та ненависті до того (тих), хто домігся більшого. Причому, вони можуть бути задоволені основними сферами своєї життєдіяльності, однак, усвідомлення того, що хтось своїми успіхами і досягненнями перевершив їхні власні здобутки та надбання, виразно породжують негативні емоції [4, с.46].

Представникам групи з домінуванням реакції «заздрість-зневіра» властива менша впевненість в собі та нижча самоповага, менший рівень аутосимпатії і самоприйняття та більш високий рівень самозвинувачення. У цілому ж суб'єкт «заздрості-зневіри» характеризується схильністю до переживання досади, образи, смутку, відчаю, відсутністю надії; може відчувати себе обділеним та безсилим що-небудь змінити [4, с.46]. Важливо відмітити, що весь спектр негативних емоцій, які супроводжують переживання «заздрості-зневіри» спрямовані не на конкретний об'єкт чи предмет заздрості, а скоріше на себе та «несправедливий світ» у цілому. Високу вираженість загальної заздрісності мають ті, хто схильний до частого переживання заздрості обох типів. Отримані дані певною мірою підтверджують думки дослідників заздрості про те, що стійка заздрісність часто супроводжується негативним самовідчуттям, замкнутістю, підозрілістю, озлобленістю та соціальною ізоляцією.

ВИСНОВКИ:

1. Заздрість, слідом за Т.В. Бесковою, у даній роботі розглядається як ставлення до іншої людини, зумовлене суб'єктивною оцінкою її переваги в значущих сферах, котре супроводжується комплексом негативних емоцій, зниженням самооцінки і бажанням нівелювати цю перевагу. При цьому, розглядається два типи заздрості: заздрість-неприятність та заздрість-зневіра.

2. Для діагностики схильності до переживання заздрості була використана «Методика дослідження заздрісності особистості» (МІЗЛ) Т.В. Бескової. Для діагностики самоствалення у даному експериментальному дослідженні був застосований «Тест-опитувальник самоствалення» (ТОС) В.В. Століна, С.Р. Пантелєєва.

3. Кореляційний аналіз емпіричних даних виявив значимі від'ємні зв'язки між показниками заздрості та аутосимпатії. Це означає, що зі зменшенням рівня аутосимпатії особистості зростає її схильність до загальної заздрісності, а також до переживання саме заздрості-зневіри. І навпаки, загальна заздрісність і заздрість-зневіра супроводжуються зниженням аутосимпатії (самоприйняття, самоцінності, самоприйняття).

4. Результати якісного аналізу підтвердили, що заздрісним особам, а також тим, хто схильний до переживання «заздрості-зневіри» притаманний дефіцит аутосимпатії, що може проявлятися у певному ступені ворожості до власного «Я», неприйнятті себе, внутрішній конфліктності, відчутті дискомфорту, невпевненості, неприязні до власних якостей та властивостей, критиці своїх думок і дій та неадекватній самооцінці. Виявлено, що заздрісні особи проявляють менший інтерес до власних думок і почуттів, ніж незаздрісні, а також вважають себе менш цікавими для оточуючих.

Аналіз профілів показав, що представники групи з мінімальною заздрісністю та групи з домінуванням реакції «заздрість-неприязнь» очікують від оточуючих більш позитивного ставлення, ніж представники групи з максимальною заздрістю, а також групи з домінуванням реакції «заздрість-зневіра».

Порівняння профілів самоставлення особистостей з різним типом заздрості показав, що самовпевненість, самоприйняття та аутосимпатія вищі у представників групи з домінуванням реакції «заздрість-неприязнь». Також у представників даної групи виявився найменший рівень самозвинувачення.

5. Отримані дані підтверджують припущення про те, що схильність до переживання заздрості пов'язана із особливостями самоставлення особистості. Для отримання більш значущих результатів необхідно збільшення кількості досліджуваних та розширення психодіагностичного інструментарію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьев Б.Г. Избранные психологические труды: в 2-х т. / Б.Г. Ананьев. - М. : Педагогика, 1980. - Т. 1. - 230 с.; - Т. 2. - 287 с.
2. Архангельская Л.С. Зависть в структуре затрудненного общения / Л.С. Архангельская // Психология общения: социокультурный анализ // Материалы международной конференции. - Ростов-на-Дону, 2003. - С. 16-17.
3. Бернс Р. Что такое Я-концепция / Р. Бернс // Психология самосознания / Хрест. под ред. Д.Я. Райгородского. - Самара : Бахрах. - М, 2003. - С. 333-393.
4. Бескова Т. В. Зависть: психологическая картина и методы диагностики: учебное пособие / Татьяна Викторовна Бескова. - Саратов : Наука, 2011. - 76 с.
5. Бондаренко О.Р. Психологическое консультирование: зависть и психическое здоровье / О.Р. Бондаренко, У. Лукан // Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. - Серия «Социология. Психология. Философия». - 2008. - № 2. - С. 265-273.
6. Пантелеев С. Р. Методика исследования самооотношения / С.Р. Пантелеев. - М. : Смысл, 1993. - 32 с.
7. Санникова О. П. Эмоциональность в структуре личности / Ольга Павловна Санникова. - Одесса : Хорс, 1995. - 364 с.
8. Столин В.В. Самосознание личности / Владимир Викторович Столин. - М. : Изд-во МГУ, 1983. - 284 с.

SELF-ATTITUDE PECULIARITIES OF PERSONS INCLINED TO EXPERIENCE ENVY

A.F. Lisovenko

The article deals with the results of the theoretical and empirical research of envious person's self-attitude specificity. The qualitative analysis of the empirical data has revealed the significant negative connections between the indexes of envy and autosympathy. It means that with decrease of the level of a person's autosympathy his or her inclination to general enviousness and to «envy-despondency» feeling increases. And vice versa, general envy and «envy-despondency» are accompanied by the decrease of autosympathy (self-affection, self-value, self-acceptance).

The results of the quantitative analysis have confirmed that envious persons and those who are inclined to «envy-despondency» have a characteristic deficiency of autosympathy. It can be shown in hostility to a person's ego, non-acceptance of herself or himself, inner conflict, discomfort feeling, uncertainty, enmity to one's personal qualities and features, criticism of one's own thoughts and actions as well as in inadequate self-appraisal. It has been revealed that envious persons show less interest in their own thoughts and feelings than unenvious persons, and also consider themselves less interesting to their social surroundings. The profile analysis has shown that the representatives of unenvious persons and the group with the dominating reaction «envy-enmity» expect more positive attitude to them from the social surroundings in comparison with the representatives of envious persons and those who are inclined to experience «envy-despondency».

Self-attitude profile comparison of persons with different types of envy has shown that the representatives of the group with predominant reaction «envy-enmity» show higher self-confidence, self-acceptance and autosympathy. The representatives of this group have also proved to have the lowest level of self-accusation.

Keywords: *envy, «envy-enmity», «envy-despondency», self-attitude.*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ З РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ У НАВЧАННІ І ВИХОВАННІ СТАРШОКЛАСНИКІВ

УДК 378.937

Железняк О.В.

У статті подано результати експерименту з вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів до реалізації гендерного підходу у сучасній школі. Особливу увагу приділено висвітленню сутності і структури феномена професіоналізму майбутнього вчителя з реалізації гендерного підходу у навчанні і вихованні учнів, а також умов його формування.

Ключові слова: *гендерний підхід, гендерний підхід в освіті, гендерне виховання, професіоналізм вчителя з реалізації гендерного підходу в школі.*

FORMING FUTURE TEACHERS' PROFESSIONALISM IN IMPLEMENTING GENDER PERSPECTIVE IN THE PROCESS OF TRAINING AND EDUCATING OF THE SENIOR SCHOOLCHILDREN